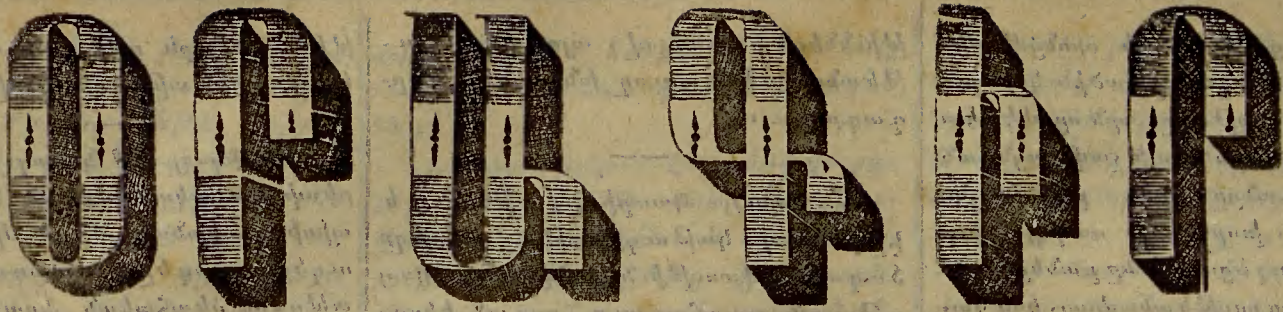

40 ՓՐԵ.

40 ՓՐԵ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՋՔԱՅԻՆ ԵՐ ԱՌԵՒՏԻՔԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ 1290 ՐԵՊԵՒԼ ԷՎԼԻ 6

ՇԱՄԱԹ 21 ԱՊՐԵԼ 1873

Ն. Տ. ՄԱՅԻՍ 3 ԲԻԼ 920

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն

Յօրանսի մէջ հրատարակուած լ'Ամբիր Օթօման թերթէն հետեւեալ մասերը կը քաղենք, որ մեր ազգային ներքին խնդրոց հետ վերաբերութիւն ունի:

Օսմանեան կայսրութիւնը քաղկացնող ամեն այլ և այլ ժողովուրդեան մէջ, կըսէ, իրենց ընկերային բարգաւաճումն ընդարձակելու մասին իմացական ու բանաւոր շարժի մը հետեւողներն մինակ կաթողիկէ Հայ ու Լուսաւորչական Հայն եղած է:

Այս երկու ժողովուրդները յառաջադիմական ամեն միջոցներն զարմանալի արագութեամբ մը իրենց մէջ ընդունելով, կըցեր են միշտ Արևելեան ազգաց յատուկ երեք անհրաժեշտ պայմաններն միանգամայն պահել ու միմեանց հետ ներդաշնակաւորել: Այս պայմաններն են իրենց ազգին կամ կրօնին վերաբերեալ իրաւացի և անսփնաշընորհութեանց զօրութեամբ իրենց անհատականութեան (այսինքն ազգային ինքնուրոյն դոյութեան) պահպանութիւնը, իբրև կայսրութեան երկրին քաղաքացիք իրենց պարտաւորութեանը անթերի կատարումը, և իրենց ցեղային կամ ազգային միութեան կապերը խզելու գիտմամբ օտար ազգեցութեանց ամենայն զօրութեամբ դիմադրութիւն մը:

Այս երկու ժողովուրդներն հո՞ծ և ամրապինդ ինքնուրոյնութիւն մ'ունին:

Վասն զի երկուքին ալ իւրաքանչիւրոյն գաւառած կրօնի պաշտօնեայնէրն մի և նոյն ազգէն են, և երկուքին ալ գործածած լեզուն մի և նոյնն է:

Ընկերային անհատականութիւնին ամրապէս պահպանող այս երկու ժողովուրդներն, իրենց սեպհական դործնական հանճարովն շուտ մը ձեռք առին զիրենք մահմետական ժողովուրդեան հետ կապելու յարաբերութիւններն, որք միանգամայն կը պարտաւորէին զիրենք այն ժողովուրդեան հետ խառնուելու թէ՛ իրենց ցեղային անհատականութիւնն ամրապնդելու և թէ՛ Օսմանեան ազգութեան մը հաստատութեանը աշակցելու:

Օսմանեան ազգութիւն մը հաստատելու նկատմամբ ըսածնիս թերևս խելքի հակառակ կեղծիք մ'երևի, որովհետև ազգութիւն մը հիմնելը կ'ենթադրէ թէ հիմնարկութեան վայրկեանէն յառաջ այդ ազգութիւնը դոյութիւնն չ'ունէր, և ասով մեր ըսածը թերևս հակասութիւն մը նկատել ուղուի, տեսնելով թէ Հայ և Մահմետական ժողովուրդներուն միմեանց մօտենալէն շատ յառաջ Օսմանեան կայսրութիւն մը, և Օսմանեան հպատակներ կային:

Սակայն այս կարծիքն ստոյգ չէ, և նոյն իսկ այս պահուս Օսմանեան ազգ մը չը կայ, կամ աւելի ճիշդն ըսելու համար, այդ ազգը գեռ հիմնուած ու հաստատուած չէ: Կայ արդարև Օսմանեան կայսրութիւն մը, ինչպէս երբեմն կար Շարլմայիեի կայսրութիւն մը: Բայց կայսրութեան մը և ազգութեան մը մէջ տեղը շատ մեծ տարբերութիւն կայ:

Տաճկաստան իրօք կայսրութիւն մ'է բառին բովանդակ նշանակութեամբ, որովհետև զինուորական զօրութիւնը տակաւին բացառիկ կերպով յաղթող ժողովուրդեան այն է՝ մահմետական ազգին մէջ կեդրոնացած է: Միւս ժողովուրդները ո՛չ այնքան մահմետական ժողովուրդեանը հաւասար քաղաքացիներ են, որչափ նորա տիրապետութեանը ներքև նուաճեալ ազգեր:

Ահա այս պատճառաւ կրօնք թէ Տաճկաստանի մէջ ազգութիւն մը դեռ նոր պիտի հիմնարկուի, և թէ՛ այն համառօտութիւնը, որով երկրի մը բոլոր բնակիչները՝ զայդ կողմող բոլոր այլ և այլ ժողովուրդեան քաղաքական ձուլմամբ մէկ մարմին կըլլան, այն համառօտութիւնը բոլորովին կը պակսի հոս:

Ուստի, այն օրը որ Օսմանեան կառավարութիւնը, այս անկանոն և անյարմար վիճակին վերջ տալու համար այլ և այլ ու մէկմէկէ տարբեր ազգէն ու ցեղէն գտնուող ժողովուրդները մէկ իշխանական գաւազանի մը ներքև զատ զատ բռնելու վրայ կայացող հին քաղաքական դրութիւնը մէկ կողմ դնել ուղեց, այն օրէն այս երկու Հայ ժողովուրդներն երկրին նորոգմանն ու վերածնութեանը աշակցելու փութացին:

Այս երկու Հայ ժողովուրդները միանգամայն ցոյց տուին թէ իրենց քաղաքական կարգն ու կանոնը ինչ ատիճան խստիւ կը յալոցեն, դէմ կենալով երկաքանչիւրն իրենց կրօնական վեհապետներուն, որոնց հետ կրօնի

կապերով միացած են, և որոնցմէ մին չուովմ, միւսն ալ յէջմիածին կընստի:

Էջմիածնայ աթոռը, որն որ թէպէտ չուովմայ Բրօքալանտայի չափ ասնքան ուրիշին իրաւանցը վրայ բռնանալու հակառէտ չէ, խորհեցաւ սակայն իւր իշխանական ազդեցութիւնը բանեցնել: Պօլսոյ Պատրիարքութեանը վրայ, իսկ սա, ազդին հետ համաձայնութեամբ, բնաւ հաճութիւն չը տուաւ կաթողիկոսին այն առաջադրութեանցը, որք Արեւելեան բոլոր եկեղեցեաց համար գործադրութեան մէջ գտնուող (մէվճուտ) եկեղեցական կարգն ու կազմակերպութիւնը տապալել կը նկատէր, որն որ իւրաքանչիւր աթոռոյն իւր կարգաւորութեանն ու նուիրապետութեանը մասին նոյն կրօնին գերագոյն վեհապետին առաջը անկախ դիրք մ'ունենալուն վրայ կը կայանայ: Ասկէ դիւրաւ կը տեսնուի որ, մինչդեռ կաթողիկէ հայերն վատիկանէն եկած սպառման կամ բնկուղման փորձերուն դէմ կը մաքաւէին, ասդին Լուսաւորչական Հայերն ալ Էջմիածնայ աթոռոյն դէմ ատկէ նուազ զօրաւոր բայց նմանօրինակ մաքաւումով մը կ'ընդդէմէին:

Նշանակութեան արժանի է թէ այս երկու Հայ ժողովուրդներն, առանց մէկմէկու հետ խորհրդակցութեամբ գործելու, երկուքն ալ առանձինն իրենց կրօնական վեհապետացը նկատմամբ միևնոյն ընթացքը բռնեցին: Նախ ասանք ամենապարզ կերպով իրենց ազգութիւնը ու կրօնքը հաստատ բռնելին յայտնելով ծանուցին թէ իրենք առաջուան պէս մին իր Հուովմայ Քահանայապետէն, միւսն ալ իւր Էջմիածնի կաթողիկոսէն չը պիտի բաժնուին:

Հարկ է խոստովանել սակայն թէ կաթողիկոսն իւր ընթացքին մէջ երբեք Պապին բռնած ընթացիցը չափ յառաջ չը գնաց: Կաթողիկոսը բնաւ հարկ չը տեսաւ ու է բռնադրանք մ'ընել կամ ընել տալ կրօնի պաշտօնէից դէմ, որոնք ոչ իրենց վարդապետութեանը, ոչ պատարագի խորհրդոյն և ոչ եկեղեցական կարգադրութեանն ու տեսչութեանն մէջ կէտ մ'անդամ փոփոխած չունէին: Կաթողիկոսն իրեն ցոյց տրուած ընդդիմութեանն առաջը բաւական համարեց եպիսկոպոսներէ և աշխարհականներէ բողկացեալ խառն ժողովոյ մը կազմութիւնն առաջարկել, Էջմիածնայ աթոռոյն և Կ. Պօլսոյ Պատրիարքութեան մէջ ծագած դժուարու-

թիւններն բառնալով, այդ դժուարութեանց առիթ տուող խնդիրն ալ կարգադրելու:

Կ. Պօլսոյ Պատրիարքութեան և Էջմիածնայ կաթողիկոսին մէջ տեղը ծագած դժուարութիւնը կիլիկիոյ Սոյ աթոռոյն պատճառաւ յառաջ եկաւ: Պէտք է գիտնալ թէ այս վերջին աթոռը կիլիկիոյ փոքր Հայաստանի թագաւորութեան ատենը հաստատուեցաւ: Վասն զի Հայոց ազգը այն ատեն ձորերու մէջ բնակելով, և Տաւրոս լեռանց չլթայովն ու այլ, տեղական դժուարութիւններէ չըլտապահուաւ, իւր հոգեւոր կառավարութեան աթոռն ալ հոն փոխադրել ուղեց: Ասկայն Հայաստանի մէջ Էջմիածնայ աթոռն ու գերիշխանութիւնը պահպանել ուղող մաս մը գոյանալով, ասոր հետեւանքն եղաւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ նուիրապետութեան գլուխը միևնոյն միջոցին միանգամայն երկու կաթողիկոս գտնուելը: Այսու հանդերձ նոր կաթողիկոսին հոգեւոր իշխանութիւնը փոքր Հայաստանի թագաւորութեան սահմաններէն անդին չէր անցներ, մինչդեռ Էջմիածնայ կաթողիկոսին հոգեւոր իշխանութիւնը Ռուբինեան հարստութեան տիրած գաւառէն դուրս գլտանուող բոլոր Հայոց վրայ կը տարածուէր:

Սոյն հարստութեան անկումէն յետոյ, որն որ թագաւորութեանն ալ անկումը յառաջ բերաւ, Սիսի աթոռը Էջմիածնայ աթոռոյն դէմը իւր անկախ դիրքին մէջ յարատեւել ուղեց: Այս կերպով, մինչդեռ Օսմանեան Կայսրութեան մայրաքաղաքին, այսինքն Կ. Պօլսոյ մէջ նստող Հայոց Պատրիարքը, Էջմիածնի տաճկաց ձեռքէն ելնելէն յետոյ, Կայսրութեան երկրին մէջ գլտանուող բոլոր Հայոց քաղաքային և կրօնական գլուխը ճանչցուած էր պաշտօնապէս, անդին գաւառի մը երկրորդական մէկ քաղաքին մէջ, այսինքն ի Սիս, Կաթողիկոս մը կը նստէր, որն որ նուիրապետական կարգաւ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքէն մեծ լինելով, ոչ միայն ասկէ անկախ և Էջմիածնայ կաթողիկոսին հաւասարապատիւ էր, այլ և կիլիկիոյ և հիւսիսային Ասորեստանի մէկ մասին մէջ բնակող բոլոր Հայերն ալ իւր իշխանութեանն ու իրաւասութեանը ներքեւ էին, երբ մի և նոյն ատենը Կ. Պօլսոյ պատրիարքական աթոռը, կրօնական գերիշխանութեան մասին, Բիւսաց իշխանու-

թեանը ներքեւ գտնուող Մեծ Հայոց (Էջմիածնի) աթոռոյն կը վերաբերէր:

Կ. Պօլսոյ մէջ նստող Ազգային Երեսփոխանական ժողովն Հայոց, այսպիսի անկանոնութեան մը վերջ տալ ուղեց, յարգելով միանգամայն անկախ աթոռոց սեպհական իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները: Այս նպատակաւ գաւառական կամ լաւ ևս վիճակային երեսփոխանաց մէջ համաձայնութիւն մը գոյանալով, կիլիկիոյ աթոռոյ կղերին և ժողովրդեան ինքնայօժար հաճութիւն տալով՝ այս անկանոնութիւնը վերջապէս վրայ էր: Մինչև իսկ Էջմիածնայ աթոռոյ ուխտեալ իսկ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքարանին իրաւասութեանը ներքեւ գտնուող եպիսկոպոս մ'ալ Սոյ կաթողիկոս օծուեցաւ, որ մեր ստացած տեղեկութեանց նայելով, փոքր Հայոց թագաւորութեան սկզբնաւորութեանը օրով սոյն աթոռոյն հաստատուելէն ի վեր, երբեք ասանկ բան մ'եղած չէր, վասն զի Էջմիածնայ կաթողիկոսէն ձեռնադրեալ եպիսկոպոսի մը արգելում էր Սոյ և կամ ասոր ստորակարգեալ աթոռներէն մին նստելու:

Սոյն սա Կ. Պօլսոյ պատրիարքութեան և Սոյ աթոռոյ մէջ տեղի ունեցած համաձայնութիւնն էր, որ Էջմիածնայ կաթողիկոսէն անընդունելի գաւառներով, սոյն երկու եկեղեցական իշխանութեանց մէջ հօգուական նամակներ փոխանակուելուն պատճառ տուաւ:

Էջմիածնայ կաթողիկոսը ամենէն աւելի իւր աթոռէն ձեռնադրեալ եպիսկոպոսի մը՝ Սոյ աթոռոյն գահակալ ընտրուելուն դէմ բողոքելով, Կ. Պ. Պատրիարքութեան կը պահանջէր որ յետո կոչուի այս ընտրութիւնը:

Որովհետեւ Էջմիածնայ քաղաքը Ռուսական երկրին մէջ կը գտնուի երկուց աթոռոց մէջ երեսն եկած խնդրոյն ալ քաղաք-կրօնական կերպարանք մը տրուելով, և հայրենասիրութիւնն ալ օգտելով այսմ, սոյն խնդիրը Կ. Պօլսոյ Հայոց ազգին մէկ մասին կողմանէ՝ իբր թէ Տաճկաստանի մէջ գտնուող Հայ ժողովրդեան վրայ Ռուսիոյ կառավարութեան բանեցնել ուղած անուղղակի մէկ միջամտութիւնը նկատուեցաւ:

Դժուարին կ'ըլլար ստուգել թէ ի՞նչ հիման վրայ կը կայանար ասանկ

ենթադրութիւն մը, և թէ մինչև որ աստիճան ուշադրութեան առնելու կարենալով ինքն մ'ունէր, եթէ Հայ ժողովուրդը՝ վստփորի գիւղերէն մէկուն մէջ, Էջմիածնայ կաթողիկոսին՝ մեծ վարժարան մը (մէջն ալ Ռուսերէն ուսուցանելու պայմանաւ) հիմնարկելու առաջադրութեանը մէջ ընկլուզման կամ սպառնալի նկրտում մը չը նշմարէր յօգուտ սլափականութեան, և ի վնաս իւրոյ իսկ ժողովուրդեան:

Ինչ և իցէ, Կ. Պօլսոյ Պատրիարքը, որ ամեն բանէն աւելի Օսմանեան կառավարութեան հովանաւորութեանը ներքեւ Հայ ժողովուրդեան բարոյական ու նիւթական բարդաւաճմանը կը փափաքի, իրեն ներկայացած այս ուղիէն փութաց օգուտ քաղելով, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գերագոյն վեհապետին գրած իւր պատասխաններուն մէջ, անգամ մ'ալ հաստատելու Կ. Պօլսոյ աթոռոյն իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումներն և մանաւանդ իւր ներկայացուցած քաղաքային ժողովուրդեան իրական ու կատարեալ անկախութիւնը:

Այս դէպքին մէջ Հայ ազգն ու իր ազգապետը հայրենասիրութիւննին ապացուցին, այս տեսակ ցոյցով մը առաւել ևս Օսմանեան կայսրութեան քաղաքական կեդրոնին յարելով, և իւր ներքին դործոց մէջ՝ օտար երկիր նշատող եկեղեցական իշխանութեան մը միջամտութիւնը ի բաց մերժելովն:

Այսպիսի բացառութիւն բաւական է առանց դժուարութեան հաստատելու թէ, երկու եկեղեցական օտար իշխանութեանց աչքը՝ երկու Հայ ժողովուրդեան վրայ է: Այս երկու օտարութի իշխանութեանց հետեւած ընթացքը միեւնոյն է, և երկուքն ալ միեւնոյն նպատակն ունին: Յոյն եկեղեցւոյ պաշտօնէիցը վեհերուն մէջ եղածին պէս հոս իսկ տակաւին՝ կրօնքը շարժառիթ ու միջոց մը կը գործածուի միջամտութիւնը օրինաւոր ցոյց տալու համար: Այս երկու իշխանութեանց ալ նպատակը դիւրին է ըմբռնել, ասոնց նպատակը՝ եկեղեցական իշխանութիւնը կեդրոնացնելու վրան կը կայանայ, բառնալով ու ջնջելով այն իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումներն, որք Արեւելքի մէջ եկեղեցական տեսչութեան անկախութիւն մ'ունեցող և քաղաքական իշխանութեան ալ ըստ

օրինի այնպէս ճանչցուած աթոռաց սեպհական ժառանգութիւնը եղած են:

Իսկ այս երկու Հայ ժողովուրդներն, ինքզինքնին օտար ազդեցութեանը չ'ենթարկելէն, և ասով կայսրութեան քայքայմանը չը նպաստելէն՝ զատ ընդհակառակն՝ ամրապնդեցին զայն առանց եկեղեցական իրաւագիտութեան ալ խոտորելու իրենց գերագոյն վեհապետին նկատմամբ՝ զորս միշտ իրենց եկեղեցւոյն գլուխը ճանաչելէ ետ չեն կեցած:

Վերոյգրեալ յօդուածը ինչ որ կըսէ Օսմանեան կայսրութեան նկատմամբ՝ ճշմարիտ է, մանաւանդ այն խօսքը թէ կայսրութիւնը՝ ազգութիւն չէ. բայց ինչ որ կըսէ մեր Էջմիածնայ վեհ. կաթողիկոսին և Հռովմայ Պապին նկատմամբ՝ ճշմարիտ չէ, մանաւանդ այն խօսքը թէ՝ այս երկու օտարութի իշխանութեանց (կաթողիկոս և Պապ) հետեւած ընթացքը միեւնոյն են և ասոնք կրօնքը իւր շարժառիթ միջոց կը գործածեն միջամտութիւնը օրինաւոր ցոյց տալու համար՝ ճշմարիտ չէ:

Պապը լատինացեալ կուղէ իւր եկեղեցւոյ ամեն ազգէ ժողովուրդը, ընդորս և կաթողիկ հայերն:

Այս անուրանալի ճշմարտութիւն մ'է: Գալով մեր վեհ. կաթողիկոսին՝ Սաիւն ընել ուզած պէտք է ըլլայ՝ որ Պապին հետեւած ընթացքին միեւնոյն ըլլայ. միթէ մեր վեհ. կաթողիկոսը Հայոց ազգը ուսուցանելու կուղէ և բռնած ընթացքն ալ այդ է:

Եթէ այդպիսի ենթադրութիւն մը՝ անոր բնական երկրին Ռուսիա ըլլալէն պիտի հետեւի, ուրեմն միեւնոյն տրամաբանութեամբ հետեցնենք թէ՝ Պօլսոյ Պատրիարքարանն ալ Հայոց ազգը տաճկացնելու կուղէ, զի բնական երկիրը Տաճկաստան է: Ասոնց երկուքն ալ անհեթեթ ենթադրութիւններ են. Հայ կաթողիկոս մը և Հայ Պատրիարք մը չեն կրնար և չեն ներեր որ՝ Հայը կամ ուսանայ և կամ տաճկանայ:

Վերոյիշեալ յօդուածը օգար իշխանութիւն կը կոչէ մեր կաթողիկոսական իշխանութիւնը, օգար՝ ահա ինչ որ գուշակած էինք Սոյ կաթողիկոսութեան խնդրոյն մէջ թէ՝ Էջմիածնէն բաժնուիլ կուղեն ոմանք, նոյնը յիշեալ թերթը կը յայտարարէ իբրեւ դեռ անկատար, բայց ապագային մէջ կատարելի իրողութիւն մը:

Բառին բուն նշանակութեամբ օտար է Պապը Հայ կաթողիկոսը բայց ինչ նշանակութեամբ կրնայ մեր վեհ. կաթողիկոսը մեզ օտար ըլլալ՝ որ միմիայն մեր եկեղեցւոյն ներկայացուցիչն է, որ մեր հայրենի հողին վրայ աթոռակալ մ'է. որ մեր լեզուն կը խօսի, որ մեր լեզուով ու մեր տառերով կը գրէ, և որ մեր պատմութիւնը կարձանագրէ:

Ասոր օտար կարեւոր ըսելու համար՝ միմիայն անոր վրայ տիրող կառավարութեան օտարութիւնը կայ իբր փաստ, բայց միթէ սա բաւական է բուն իսկ ըստ ամենայնի մեր արեւնը կրող մեր հայրը մեզ օտար թուել:

Հայրը Ռուսիոյ հպատակէ ու մայրը և զաւակունքը Օսմանեան հպատակէ բաղկացեալ ընտանիք մը՝ իր մէջ և իրարու դէմ՝ ինչպէս կրնան օտար ըլլալ:

Տղայական ցնորք է այս ըստ երևոյթիւն, բայց չէ այնպէս, այլ կուղեն օտար ընել մեզ անոր անսնք՝ որ կրնան կրօնքը քաղաքական խնդիրներու խաղաղիկ ընել:

Երբ և որ առիթներու մէջ մեր վեհ. կաթողիկոսը Տաճկաստանի նկատմամբ յանուն կրօնի Ռուսիոյ կառավարութեան միջամտութեանը դործիք եղաւ: Պէտք է գտնէ մէկ անգամ իսկ եղած ըլլալը յիշել, առանց որոյ ձրի գրադարութիւն մը կը ըլլայ եղածը, որ կը ծառայէ ոչ թէ յանուն կրօնի քաղաքական միջամտութիւնը արգիլելու, այլ յանուն քաղաքականի՝ կրօնական կապակցութիւնը խզելով՝ ի մի ձուլման մեծ գործը յառաջացնելու և որ որոշ կը տեսնուի վերոյգրեալ յօդուածին մէջ Օսմանեան ազգութեան մը գոյութեանը վրայ խօսած պարբերութեան մէջ:

Իրաւ, պէտք է քաղաքական միութիւն մը, բայց ոչ զանազան ազգայնութեանց ջնջմամբ, զի այս եթէ ոչ անկարելի՝ գէթ խիստ երկար ժամանակի գործ է, այլ ամենայն ազգաց քաղաքական ամենահաւասար քաղաքացիութեան իրաւունք մը տրուելովը առանց ամենաջնջին խտրութիւն մը անգամ սահմանելու. ահա այն աստիճանը գոյանայ քաղաքական միութիւնը, այն աստիճանը իրենց մասնաւոր ազգայնութեան պահպանութեանը շահուն համար՝ կը պարտաւորին իրենց քաղաքակից ազգայնութեանը շահերն հսկելով՝ հայրենիքը համահաւասար կերպով պաշտպանելու, ազգայնութեանց ջնջման խորհուրդը շատ տկար մտքերու դործ

է, որ առանց հաշուի դնելու ժամանակին երկար միջոցը և ներքնապէս ամեն ազգաց առ միմեանս տածելիք ատելութիւնն ու հակառակութիւնը երեւան եկած է, և սակայն քայլ մ'անգամ յառաջ գացած չէ և թերեւս յառաջ երթալիք ալ չունի:

Ս. Պատրիարքին պատմութիւնատուութեանը տակ վանայ մէջ հրատարակեալ Արժուի վասպուրական շարաթաթերթը առանց մասնաւոր հրամանի հրատարակուելուն համար՝ տեղական իշխանութեան կողմէն հրատարակութիւնը դադարեցնել հրամայուած էր: Ս. յոս անգամ Ս. Պատրիարքը Բ. Դանէն հրաման ըստացաւ և շարթուս բռնաթալիւր վանդրկեց:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գաղղիոյ մէջ ընտրական մաքառումը, որ այնչափ յուզեց ժողովրդեան կարծիքը, հուսկ ուրեմն վերջացաւ արմատականացտարած յաղթութեամբ:

Բարիդի մէջ Պ. տը Բէմիւղայի ընտրելութիւնը չը յաջողելով, Պարոտէ 45,000 ի մօտ քուէից առաւելութեամբ երեսփոխան ընտրուեցաւ, որն որ յայտարարութիւն մը հրատարակելով, զինքն ընտրողներուն իւր շնորհակալութիւնը յայտնեւէն յետոյ՝ իրեն խաղաղութեան բարեկամ՝ Պ. Թիէրի կառավարութեանը ջատագով կանգնել կը խոստանայ:

Թէպէտ կը փափաքէր Պ. Թիէր որ իւր Արտաքին գործոց պաշտօնեայն շահէր քուէից առաւելութիւնը, սակայն չափազանցութիւն մ'է կարծեմք ապրիլ 27 ի քուէհամարի արդիւնքը՝ կառավարութեան դէմ թշնամական ցոյց մը համարիլ:

Արդէն արմատական կուսակցութեան պարագլուխներն ընտրութեան առաջին օրերէն սկսան գոչել թէ իրենց նպատակը կառավարութեանէն հեռանալ չըլլալով, միմիայն ժողովոյ մեծամասնութեան ընթացիցը, Արդարութեան և Ներքին գործոց պաշտօնէիցը այն է Տիւֆօրի և Կուլարի, վերջապէս դահլիճին մէջ աջակողմեանց կեդրոնին հակամէտ դառնալով և իրաց արդի վիճակը տապալելու աշխատող պաշտօնէից արարքներուն դէմ ազգու կերպով բողոքել կուզէին:

Այս յայտարարութիւնն ընտրողներուն բուն նպատակը եթէ ըսածներնուն համաձայն ալ չըլլայ, սա ստոյգ է թէ Բարիդ զՊ. Պարոտէ ընտրելով ոչ թէ Պ. Թիէրի դէմ քուէարկել, այլ ժողովոյ մեծամասնութեան դէմ ուժգին բողոքոյ ցոյց մ'ընել ուզեց: Վասն զի այդ մեծամասնութիւնն իւր արարքներովն ո'չ միայն Բարիդի՝ այլ և դատաւար մէջ ազգին համբերութիւնը վերջին ծայր հասուց, և ահա այս պատճառաւ է որ հետզհետէ կատարուած դատաւական ընտրութիւններն ալ՝ աջակողմեան հակառակ արդիւնքներ տուաւ վրայ են, որոյ նոր մէկ փորձն ալ այս անգամ տեսնուեցաւ, եօթը դատաւէն հինգ արմատական, մէկ հանրապետական և մէկ միապետական երեսփոխան ընտրուելով:

Արդէն Սպանիայէն հասած լուրերուն վրայ հրապարակին մէջ վարանում մը կը տեսնուէր, երբ ընտրութեանց մէջ արմատական կուսակցութեան վատարկած յաղթանակն ալ վրայ հասնելով, վայրկեան մը երկրին վարկը նուազացնելու պատճառ տուին: Յայտնի է թէ երբ երկրի մը վարկը կը նուազանայ՝ հետեւեալքը քաղաքական կացութեան դժուարանալը կըլլայ:

Պ. կամպէթթա լաւ հասկնալով զայս, ընտրութեանէն անմիջապէս յետոյ արմատական կուսակցութեան կողմանէ հրատարակած մէկ յայտարարութեամբ ծանոյց թէ ռամկավարականք, փոխանակ կառավարութեան դէմ թշնամանալով՝ ընդհակառակն աջակողմեանց դէմ Պ. Թիէրի պիտի աջակցին, որուն վրայ խնդոյն կարծիք մը տարածուեցաւ թէ պաշտօնէից փոփոխութիւն մը մօտալուտ է:

Ռամկավարաց այս յայտարարութիւնը Պ. Թիէրի պահպանողական Հանրապետութիւնը հաստատ պահելու մասին ըրած յայտարարութիւնն ալ վրայ դալով, բաւական եղաւ յուզեալ մտքերն հանդարտելու և այն վայրկեանէն Գաղղիոյ վարկը վերադառնալու քարճրանալ սկսաւ:

Գաղղիոյ ընտրութեանց արդիւնքը ոչ միայն Գաղղիոյ այլև Աւստրիոյ մէջ ալ իրենց տխուր աղղեցութիւննին յառաջ բերելով, հրապարակին վրայ արժէթղթոց անկմանն ու դեռ այսպէս շարունակուելուն պատճառ տուաւ, որն որ այս միջոցիս վիէննայի մէջ կատարուած փառաւոր և շքեղ հանդէս

ներուն առաջը իրօք անպատեհ հակապատկեր մը կ'ընծայէ, տիեզերական Արուեստահանդէսին առթիւ:

Արդէն Անգղիոյ և Գերմանիոյ դատաւարաններն ու իշխաններն, ինչպէս նաև Տանիմարգայի արքայազուն իշխանն վիէննա հասնելով փառաւոր պատուով ընդունուեցան: Կայսրն ալ իւր պալատականներէն և իշխանազուն հիւրերէն շրջապատեալ հինգ շաբթի կէս օրին մեծ հանդիսիւ Արուեստահանդէսը բացաւ՝ անհնախօսութեամբ մը, որոյ մէջ իւր ազգին համակրութիւն կը յայտնէ:

Յիշեալ Արուեստահանդէսին մէջ դրուելիք զանազան արուեստական նիւթերն, որոց ամենքը տակաւին չեն հասած, մինչև տասնևհինգ օրուան մէջ պիտի ամբողջանան:

Աւստրո-Հունգարական խորհրդարաններն գոցուելէն յառաջ, Բէյսլաւթի նախագահը մեծ հարսւած մը տըւաւ Կալլիքիոյ (Լէհ) երեսփոխանաց:

Նախագահը յիշեալ Լէհացի երեսփոխաններն ժողովոյ նիստերուն ներկայ գտնուելու, և կամ բացակայութեան պատճառնին իմաց տալու հրաւիրեւէն յետոյ, վճռեց թէ նըկատելով իրենց բացակայութիւնն և այս մասին պահած լուրթիւնն, ըստ Սահմանադրութեան՝ հրաժարեալ կը համարուին երեսփոխանութենէ:

Արդարեւ ասանկ վճիռ մը, իրական արդիւնք մը չ'ունենալով՝ միայն իրեն զգաստացուցիչ դաս մը տրուած կը համարուի, որովհետեւ քանի մ'օր ետքը Բէյսլաւթի ժողովը գոցուեցաւ իւր աշխատութեան աւարտմամբ, և յառաջիկայ նորոգ ընտրութիւններն ալ ընտրական վերակազմութեան նոր օրինաց համեմատ պիտի կատարուին, որոյ համեմատ դաւանաց Աւագածողովներն ալ ևս իրաւունք չունին վերին խորհրդարանի (Բէյսլաւթի) համար երեսփոխաններ ընտրել:

Աւստրո-Հունգարական դահլիճին նախագահ Անտրափի կոմսն, իւր իմաստուն և խոհական քաղաքականութեամբ, և ըստ իւր խոստման՝ երկրին խաղաղութիւնն ու բարօրութիւնը մինչև ցայս վայր անվրդով և անգործ պահել կարենալով, վերջապէս այս անգամ Աւստրիական Պատգամաւորաց ժողովոյն վստահութեան քուէին արժանացած կ'երևի, զոր առ կ'առաջարկէ յիշեալ ժողովոյ յանձնախումբ

բը, որմէ գիւրին է դուշտիւն թէ որ-
քան խաղաղութեան ու անդորրութեան
պէտք ունի Աւստրիա, երկրին բարո-
ւորութիւնն ու գործող ընթացքը ապա-
հովելու համար:

Իտալիա, որոյ վեհապետն ալ մօտ
օրէն վիեննայի Արուեստահանդէսը եր-
թալու կը պատրաստուի, այժմ՝ իւր
ցամաքային և ծովային զօրութեանց
վերակազմութեանը կ'ընթացի:

Պատերազմական գործող պաշտօն-
եայն Յերակուտին ներկայացուց բանա-
կի մասնական վերակազմութեան օրի-
նաց վեց ծրագիր, որոնք արդէն ստո-
րին խորհրդարանէն ընդունուած էին,
և որոնք բայ՝ ի մանրամասն պարագայ-
ներէ՝ մնայուն բանակին թիւը 300 հա-
զար կ'որոշեն, բոլոր բանակին ծախուցը
համար 156 միլիոն ֆրանք յատկացնե-
լով, Այս հաշուին նայելով սովորական
ծախուց համար որոշուած 140 միլիոնի
վրայ 16 միլիոն ալ աւելցնել հարկ պի-
տի ըլլայ, որն որ բանակին պաշտօնա-
տարաց թոշակներն աւելցնելու և այլ
և մէկ քանի պիտոյից պիտի ծառայէ:

Այս ծրագիրներէն զատ, Թարան-
թի մէջ նոր նաւարան մը շինելու հա-
մար խորհրդարանին ներկայացուած ծը-
րագրին մէջ, Պ. Սելլայի միջոցաւ կա-
ռավարութեան ըրած որոշ պահանջմա-
նը հակառակ, երեսփոխանաց խորհրդ-
արանը 23 միլիոնէն աւելի շինութեան
ծախք յատկացնել չուզելով, այս ո-
րոշման վրայ պաշտօնեայք հրաժարա-
կան տալ ստիպուեցան:

Բրուսիայի Պ. Բրիւր ճարտարագէ-
տը, քանի մ'օր Հռովմ կենալէն յե-
տոյ մեկնեցաւ յիշեալ քաղքէն, իտա-
լական բանակին համար պէտք եղած
թնդանօթներն, վերջին մօտելին հա-
մաձայն շինելով յանձնելու պայմանա-
գրութիւն մը կնքելէն յետոյ պատե-
րազմի պաշտօնէին հետ:

Անգղիոյ խորհրդարանը, որ Զատիկի
տօներուն առթիւ նիստերը դադարեցու-
ցածէր, ապրիլ 21 էն սկսեալ նորէն
գումարուելու նստելով, տասնևհինգ օր
յառաջ պաշտօնէութեան հրաժարակա-
նը պատճառող օրինաց ծրագրին խնդ-
րովը դարձեալ զբաղիլ սկսեց, իրլան-
տիոյ համալսարանին նկատմամբ Պ.
Ֆաուսէթի ներկայացուցած նոր մէկ
ծրագրին օրինաց առաջարկութեամբը,
որոյ դէմ Պ. Միշէլ Հէնրի ուրիշ ծը-

րագիր մը ներկայացնելով կ'առաջար-
կէ որ խնդիրը յանձնաժողովոյ քննու-
թեանը ղրկուի: Ուրիշ երեսփոխան
մ'ալ կ'ընդգիմանայ սոյն առաջարկու-
թեան, առարկելով թէ յիշեալ ծրա-
գրին մէջ երբ մէկ կողմէն համալսարա-
նին ընդունուելու համար երգման հար-
կաւորութիւնը կը վերցուի, միւս կող-
մէն կրօնիչ հաւատարմութիւնը ապահ-
ովող երաշխաւորութիւն մ'ալ չը տես-
նուիր մէջը: Ասով հանդերձ խորհրդ-
արանն իր վիճաբանութեանցը մէջ
նորէն փոթորիկ յա ուցանելու երկիւղ
մը չ'ընծայեր:

Քարլոսեանք Լոնտրայի մէջ բացած
հանգանակութեան թոյլտուութեան
քաջալերեալ, հիմայ ալ Լոնտրայի հրա-
պարակէն փոխառութիւն մ'ընելու, և
որ աւելի զարմանալին է, Սպանիա
դէնք և պատերազմական միտքը ղըր-
կելու համար շոգեմաւ մը ծախու առ-
նելու ելած են:

Անգղիական լրագրաց այս մասին
յարուցած դժգոհութեանը վրայ, Քար-
լոսեանք կը փութան աճապարանք
պաշտօնապէս ստել իրենց այսպիսի դի-
տաւորութիւն մ'ունենալ, սակայն
միշտ իրենց այս ձեռնարկութիւնը յա-
ջողեցնելու համար ձեռքի տակէ աշխա-
տելէ առանց ետ կենալու:

ՀԵՌԱՊՐԱՆՈՒՐԲ

ԱՒՍՏՐԻԱ—ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Վիեննա 1 մայիս

Պօրտոյին գիներն տակաւին անկման
վիճակի մէջ են: Բաղմաթիւ գործեր
եղան, որք շահագիտութեան վրայ
աղդու տպաւորութիւն մ'ըրին:

Արուեստահանդէսը կէս օրին մեծ
հանդիսի բացուեցաւ:

Կայրը իւր արքունեաց և իւր հիւ-
րերուն, Գերմանիոյ, Անգղիոյ և Տա-
նիմարքայի իշխանաց հետ գմբեթաւոր
չէնքը գնաց, ուր արդէն տասն հազարի
չափ հրաւիրեալք կեցած կ'սպասէին:
Ն. վեհափառութիւնը Արուեստահան-
դէսը բացաւ ատենարանութեամբ մը որ
եռանդուն ցնծութեամբ ընդունուեցաւ,
և որով այս հաւաքումէն յառաջ գա-
լիք օգուտներն բացատրելով, աղգին
վրայ մասնաւոր համակրութիւն մ'ու-
նենալը կը յայտնէ: Ասոնք, կը յաւե-
լու, այնպիսի յիշատակարաններն որք
Ժողովրդոց եղբայրակցութիւնը և ընդ-

հանուր խաղաղութիւնը կը հաստատեն:
Յետոյ ներքին գործող պաշտօնեայ
Պ. Սվերսթերկ և քաղաքապետ Պ. Ֆէլ-
տէր հետզհետէ խօսք առնելով, յա-
նուն քաղաքին շնորհակալութիւն յայտ-
նեցին իշխանաց իրենց այս այցելու-
թեանը նկատմամբ:

Իշխաններն ամեն տեղ բուռն հա-
մակրանաց վկայութիւններ ընդունեցին,
և մինչև ժամը երեքուկէսը (կէս օրէն
յետոյ) կայսեր հետ Արուեստահանդի-
սին բոլոր սրահներն ալ շրջելով աչքէ
անցուցին:

Նիւթոց ամենքը դեռ զետեղուած
չեն, բայց մինչև ամսոյ տաօնևհինգը
կ'ամբողջանայ:

ԳԱՂՂԻԱ

Բարիզ 1 մայիս

Պ. Թիէր իւր խօսակցութեանցը մէջ
պահպանողական Հանրապետութեան
գաղափարին վրայ հաստատ կ'ենալու ո-
րոշումը կը յայտնէ:

Խորհրդարանը գումարուիլ սկսելուն
սահմանադրական օրէնքները պիտի
ներկայացուին:

Պաշտօնէից փոփոխութեան զրոյց-
ներն անհիմն ելան:

Բարիզ 1 մայիս

Պ. Թիէր յայտարարեց թէ հաստա-
տապէս որոշած է պահպանողական
Հանրապետութիւնը հաստատուն պա-
հել:

ԻՏԱԼԻԱ

Հռովմ 1 մայիս

Խորհրդարանը, օրինաց ծրագրի
մը նկատմամբ կառավարութեան կար-
ծեացը և Պ. Սելլայի բացորոշ յայտա-
րարութեանը հակառակ, Թարանթի
մէջ նոր նաւարանի մը շինութեան ծա-
խուց համար միայն 23 միլիոնի գումար
մը որոշելուն վրայ, պաշտօնեայք հրա-
ժարեցան: Խորհրդարանին յաջորդ-
նիստն ալ ամսոյ 5 ին մնաց:

Գարատաղի իշխանն ու իշխանուհին
Սօրէնթօ հասան:

ՍՊԱՆԻԱ

Մատրիւ 30 ապրիլ

Քարլոսեան խումբերն դուն ուրեք
կը տեսնուին:

ՄԻՍՅԵԱՆ—ՆԱՀԱՆԳ

Նիու-Եօրք 1 մայիս

Մօտօք հնգիկներն ամերիկայի դօը-
քերն դարանի մը մէջ ձգելով, սոսկա-
լի ջարդ մը տուին անոնց: Կը վախցուի
որ միւս հնգիկ ցեղերն ալ Մօտօքնե-
րուն հետ միանալով, ընդհանուր հընդ-

կական պատերազմի մը կերպարանք առնու այս կռիւը :

ՅՈՒՆԱՍՏՅՈՒՆ

Աթէնք 30 ապրիլ

Ընդգիծմադիր կուսակցութեան բերանն եղող թերթերն կըսեն թէ թագաւորին առաջարկութեամբն են եղած պաշտօնէից յաճախ փոփոխութիւններն: Միւս կողմանէ պաշտօնէից կուսակից մէկ քանի թերթեր ալ խորհրդարանին լուծումը կը պահանջեն:

Աղղային պանքայէն վերցուած ըստակին տեղ, Բիսթօթիքի արժէթուղթեր և փոխառութեանց պարտատուներ թողուած են:

ՆԵՐՔԻ

Վեհ. Սուլթանը, որն որ Խսատ բաշայի մեծ եպարդոսութեան օրով, նախարարաց իւրաքաչիւրին հետ իրենց պաշտօնին վերաբերեալ գործոց վրայօք ուղղակի ինքը հաղորդակցիլ ուղած էր անոնց հետ, այս անգամ, կ'ըսէ Լա թիւրքի, կ'իմանամք թէ Մէհմէտ Բիւշտի բաշայի Մեծ եպարդոսութեան աթոռը բարձրանալէն ի վեր, նորէն ըստ վաղեմի սովորութեան պաշտօնէից հետ ուղղակի յարաբերութեան մէջ ըլլալու իրաւունքը Ն. Վեհ. մութեանը յանձնէր է: Այս գործը Մեծ եպարդոսին լիովին Վեհ. Սուլթանին վստահութիւնը վայելելու ապացոյցը կը համարուի:

— Կ'ըսուի թէ նոր Դրդ զօրաբանակ մ'ալ կ'աղմուեր է, և որոյ բանակատեղն է Եթէնի կուսակալութեան գլխաւոր քաղաքը, որոյ զօրաբաժիններն յիշեալ նահանգին այլեայլ քաղաքներուն ու ամրոցներուն մէջ պիտի կենան:

— Յունաց Պատրիարքը Պուլկարնեբըն հերձուած հրատարակող վճիւր յատուկ նամակու մը Բուսանիոյ Օթթօտքս եկեղեցւոյ մեծաւորին հաղորդած ըլլալով, Բուսանիոյ մեծաւորն այս անգամ յիշեալ նամակին պատասխանը չըկեր է Յունաց Պատրիարքաբանը, եղած անցքերուն վրայօք խորին ցաւ յայտնելով, և Արեւելեան մեծ եկեղեցւոյն բարօրութեանն ու մեծութեանը համար Աստուածային կարողութիւնը հայցելով:

— Ծովային գործոց պաշտօնեայ Ռիզա բաշա, նկատողութեան առնելով Նաւարանի գործաւորաց հին ամսականունն նկատմամբ տուած աղերսագրերնին հրամայեր է որ առ այժմ հինէն մէկ ամսական մը վճարուի, մնացած պահանջներուն ալ մօտ առնեն վճարուելիքը խոստանալով:

— Վեհ. Սուլթանը անցեալ օր Գեհաթխանէ ըրած մէկ այցելութեանն առթիւ, Երլաղ-Բէօքէն մինչև Գեհաթխանէի Բէօքքը գտնուող պահակ ղինուորաց և պաշտօնակալաց (զապիթ) պարգև շնորհեր է:

— Ամերիկա ապսպրուած 200 հազար հատ շինուելիք հրացաններուն թիւը 500 հազարի հանուելուն համար, Վեհ. Սուլթանը հրամայեր է որ Մաշքայի ղինուորական վարժարանին մէջ մէկ միլիոն հրացան պարունակելու յարմար ընդարձակ պահեստի շէնք մը կառուցուի:

— Ղալաթեա Սանտըքճիներու մէջ սրճարանի մը տէրը, իւր երկու սպասաւորներուն թողլով խանութին հոգը, Ձատկի տներու պատճառաւ ինքն իւր կնոջը հետ քանի մը օր կը բացակայէ:

Սրճարանին տէրը ետ դառնալով, սպասաւորներն քիչ մը երթալ պտրտելու հրաման կուգեն, զոր կուտայ տէրերնին. իսկ երբ որ երեկոյին ուշատեն տակաւին ետ չը դառնալին կը տեսնեն՝ կը զարմանայ. հետեւեալ առտուն երբ իր սենեկին մէջ գտնուած անտուկը կտորած և մէջէն խել մը վերցուած ոսկի և արծաթեղեններու գողութիւնը կը տեսնեն՝ բնականաբար ըստ սպասուողքը վրայ կ'առնեն իր թայ օտարականութեան կը բողբէ:

Ռատիկանութիւնը անմիջապէս փախըստական երբ գտնուել միջոցներ ձեռք առնելով, կ'իմանայ որ ասոնցմէ մին Օտեսա մեկնէր է, ուր հեռագիր քաջուելով, յիշեալ քաղաքը շոգեհաւէն դուրս ելած ատենը կը բռնուի, և հինգշաբթի օրը մայրաքաղաքս բերուելով կը բանտարկուի: Միւսին ուր ըլլալը դեռ յայտնի չէ:

Գողցուած արծաթեղեններուն մէկ մասը նաւակի մը (վարքա) մէջէն դուստուեր է:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ՔԱՇԻԶԻԿԻՆ ՄԸ

Քնաշրջութիւնը տեսակ մը հիւան-

դութիւն է, որոյ ենթակայ գտնուող անձը, ով որ ալ ըլլայ, քուն տեղը ամենէն զգաստ և արթուն մարդու մը բրածները կ'ընէ առանց ինքը գիտնալու, և մինչև իսկ երբեմն անանկ յանգուգն պարագաներու մէջ ալ կը գըտնուի անկաստ, զոր լուրջ և արթուն մէկը չը կրնար անվտանգ անցնել զայդ ասով հանդերձ քնաշրջիկը այս ամենը կ'ընէ ու կը կատարէ, իւր բրածին վերայ ինքը ճանաչում կ'ամ գիտակցութիւն մը առանց ունենալու:

Բարիցի մէջ քնաշրջիկ կնոջ մը պատահած հետեւեալ դէպքն ալ՝ այս հիւանդութեան զուարճալի կողմը կը համարուի:

Երեսուն տարեկան Յ. . . անուն կին մը, որն որ իւր ամուսնէն բաժնուած կ'ապրէր, գարնան ատեն տանկ քնաշրջութեան ախտի մը ենթակայ կ'ըլլայ:

Մօտերս գիշեր մը այս կինը, որ քիչ իսթիք փողոցը կը բնակի, կը հագուի ու տունէն դուրս կ'ելնէ:

Շատ մը ամալի փողոցներէ անցնելէն յետոյ, Սէնթ-Ուան փողոցը 7 թիւ տանն առաջը կ'ենալով, դրան զանգաւը կը քաշէ: Դուռը բացուելով, թանձրամած մթութեանը հակառակ, սանդուխներէն անցնելով յարկէ յարկ վեր կ'ելնէ: Հինգերորդ յարկը հասնելով, բանալին վրան կեցած դուռ մը կը գտնէ, կը բանայ, և բանալին գըրպանը դնելով ներս կը մտնէ սենեակէն, զոր երկու ամուսին Պ. և Տիկին Մ. վարձած կը նստէին, և որոնք խորքոյ մէջ ընկղմած էին նոյն ժամուն:

Քնաշրջիկը կը հանուի և կամաց մը անկողնոյն մէջ մտնելով Պ. Մ. ի քովի կը կը պառկի, որն որ իր թեթեւ կերպիւ հրուելէն տեղի տալով մէկ կողմ կը քաշուի և նորէն կը քնանայ:

Հետեւեալ առաւօտուն Պ. Մ. արթննալով, զարմանքէն կը պաշարուի կը մնայ քովը իրեն անձանթով կին մը պառկած տեսնելով: Վայրկեան մը կը կարծէ թէ երազ է տեսածը: Վերջապէս Յ. ի դառնալով՝

— Ի՞նչ բան ունիք դուք հոս, կ'ըսէ անոր:

— Ո՛հ, կ'ընէ քնաշրջիկը արթննալով:

Կինը ուշաբերելով, կ'սկսի բերանն ու աչքերը բացած, ապշութեամբ մը մէջ մը Պ. Մ. ի մէկ մ'ալ կնոջը երեսը նայիլ, աչքն տը անդադար սենեակին չորս կողմը պտրտեցնելով:

—Ո՞ր եմ ես Տէր Աստուած, կըսէ, ո՞վ բերաւ զիս հոս, կ'աղաչեմ բան մ'ընէք ինձի, ես պիտի երթամ :

Պ. Մ. խելագար մը կարծելով զՅ. կելլէ ու մէկը կը զընէ ոտականութիւնը կանչելու :

Ոտականութեան Պործակալը հարցաքննութեանը վրայ կ'իյնը կը պատուախանէ թէ բնաւ բանէմ'այ տեղեկութիւն չ'ունի, և թէ չգիտեր ինչպէս հոն եկած ըլլալը : Ասկէց ալ զատ, կ'ըսէ այս դէպքը պատմող Տրուա լրագիրը, իւր վիճակն ալ իրեն վրայ կ'ապակած հրաւիրելէ հետեւ էր :

Կ'իյնը հարցաքննութեան յետոյ ազատ թող կը արուի, մէկ մ'ալ ասանկ պարագայի մը մէջ չը գտնուիլ խոտանալով :

Չ'եմք գիտեր թէ ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ ասանկ խոստում մը :

ՅԱՆՔԷՏՍ ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կան մարդիկ որ Ամերիկացոց վայելած առանին ազատութիւնը մեր Ագգին երիտասարդաց ու երիտասարդուհեաց դատարարութեանը տիպար մը ընծայել կուզեն. սակայն չենք վարանիր բռնել թէ այս աստիճան ազատութիւն մը իւր անպատեհութիւններն ալ ունի, զոր հետեւեալ դէպքը ըստ բաւականին կը հաստատէ :

Միացեալ-Նահանգաց Բէնսիլվանիոյ գաւառին քաղաքներէն մէկը Ուայթ անուն քարոզիչ մը հասնելով, որն որ Մասաքիւսէցէն կը դառնար, յոգնութիւնն աւնելու և քիչ մը հանգրտանալու համար պանդոկ մը կը մտնէ, և կերակուրի սեղանի մը շուրջը բոլորուած մարդոցը մօտենալով քովերին կը նստի իբր թէ զանաք զուարճացնելու նպատակաւ :

Ասոնցմէ մէկ քանին, չը գիտնալով որ նորեկ անձը աւետարանական քարոզիչ մ'է, զբօսանքի համար կառավարկեն որ նոյն միջոցին ամուսնական հանգէս մը կատարեն : Ամերիկացիք սրչափ ազատ, այնչափ ալ զուարճաւոր ըլլալով բնութեամբ, մէջերնուն երիտասարդ մը և մանկամարդ աղջիկ մը, որ բնաւ մէկգլմէկ չը ճանչնայ, այս առաջին անգամն էր որ դէմ դէմի մէկ սեղանի վրայ կը գտնուէին, կատակի համար հարսի ու փեսի դերը կատարելու յանձնառու կըլլան :

Ամուսնական արարողութիւնը ամայն չքեղութեամբ կատարելէն յետոյ

պատուելի Լայթ ներկայ հանդիսակաւնայ կը ծանուցանէ թէ ինքը ամուսնացընելու իշխանութիւն ունեցող պաշտօնեայ մընէ, և թէ իւր պսակած այս զոյգ մը ամուսն այնչափ սերտ կապուած են միմեանց, որ մահը մինակ կրնայ զանոնք իրարմէ բաժնել :

Աղիողորմ տեսարան մը կը յաջորդէ ուրախութեան հանդիսին. երկու երիտասարդներն, ինչպէս ըսինք, առաջին անգամն ըլլալով իրենց այս հանդիպում մը, ո՛չ մէկգլմէկու ուլ ըլլալին գիտէին և ո՛չ ալ ինչ բնաւորութիւն ունենալին կը ճանչէին :

Իսկոյն քաղաքային պաշտօնատար մը կը կանչեն, որն որ իրողութեան տեղն հասնելով, սխալանաց զոհ գացող այս երկու ամուսնեւուն նկատմամբ անկեղծ համակրութիւն մը վկայելով հանդերձ, քարոզիչ պաշտօնէէն՝ այս երկու անձանցմէ առած միութեան ուխտէն և ներկայից վկայութենէն զատ ուրիշ բան չըկրնալով ընդունիլ ինքն ալ ստուգելով կը վաւերացնէ թէ երիտասարդն ու աղջիկը օրինաւորապէս ամուսնացեալ կը համարուին :

Դժբաղդ ամուսիններն, իրենց բնկերներուն ցաւակցութիւնն ընդունելէն յետոյ, կառք մը մտնելով մէկտեղ կը մեկնին :

ԱՆՏԻ ԴԱՐՄԱՆ ՄԸ

Պրազիլեայի թերթերը հետաքրքրական դէպք մը կը հրատարակեն, արեւցողութեան բոլորովին առաջն առնելու յատուկ նոր տեսակ և անվերջաբի հետեւեալ դարմանի մը միջոցը պատմելով :

Ֆէրնամպուքի մէջ քանի մ'օրէ 'ի վեր քառասուն տարեկան, ամուսնացեալ և զաւակաց մայր, խառնածին կին մը կը գտնուի, որն սր արեւցողութեան անոտը արմատէն կը բժշկէ : Այդ կնոջ այցելագիրն տասը դահեկան է, իրեն դիմող անձին կը հարցընէ թէ կուզէ՞ բժշկուիլ :

Եթէ դիմացինը հաճութիւն ու պատրաստութիւն ցոյց տայ բժշկուելու, կ'իյնը մէկ կողմ մը քաշուելով կ'առանձնայ, վերջը նորէն գալով կ'ըսէ մարդուն թէ կրնաս երթալ, ապահով եղիր թէ ալ պիտի չը խմես :

Այս դէպքը պատմողներն կ'ըսեն թէ իրենք ասանկ արտաքոյ կարգի բժշկութեան մէկ քանի դէպքերու աւկանտես գտնուեր են, մանաւանդ

հանրածանօթ մայրի մը անձին վրայ :

Այս մարդը կնոջը գիտնալով, խառնածինը թոյլ կուտայ որ մինչև կիրակի խմէ : Հետեւեալ երկուշաբթի առաւօտուն մարդը դարձեալ կերթայ ըստ սովորութեան խմելու, իսկ ոգելից հեղուկն անանկ գէշ ազդեցութիւն ու ներդրութիւն մը կ'ընէ վրան, որ զգուանք գալով կը թողու ու սոսկալով կը փախչի, և մէկ մ'ալ բերանը չը դնէր :

Ասոր փորձը մէկ քանի դիմով դերիներու վրայ կատարել տուեր են որք այսօր բոլորովին բժշկուած են եղեր :

ԱՌԵՒՏԻՄԱԿԱՆ

Լիվրբուլ 30 ապրիլ	
Բամպակ Միտլ. Օրէան	9 1/4-3/8
լաա Տօլորա	6 1/4-
Այսօրեայ վաճառք հակ	10,000
Ընթացք հրապարակին դանդաղ	
Լոնտոն 30 ապրիլ	
Ափիոն	20-21
Մօհէր	33-
Հոլանտայի շաքար	32-
Մետաքս	25
Ճէհրի	7 10
Դրամագեղջ	0/0 4 1/2
Նիու-Եօրք 30 ապրիլ	
Բէթրօլ կաղ	19 1/2

ԸՆԹԱՅԳ ԱՐԺԻԹՂՈՑ

Ղաւթիա 20 ապրիլ	
Ընդհ. Պարտ. Արժ. բաց	60 · 27
գոց	60 · 24
բարձր գին	60 · 29
ցած	60 · 22 1/2
Սօսիէթէ Ժէնէրալ Լ. Ս. 43 · 10	
Գանձատում 1872ի	92 1/3
Սօսիէթէ Օթօման	6 · 27
Պանք տը Գօնսի	9 · 14
Գրէտի Օթթ-Թիւրք	11 · 30
Գրէտի Ժէնէրալ Լ. Օ.	48 · 38
Պանք վէրիսի	4 · 35
Թրամվէյ	48-80
Բումէլի Արժ.	36 · 172 3/4
նոր	82 3-4
Փոխառ.	69ի 320 1/2
65ի	382
63	371
Բըբօր	40 բարայ
Դրամագեղջ	0/0 12

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմ. ոսկի 100 զրշ. և հաշուով
զրշ. Փնյ.
Անգղ. ոսկի 110 .
Գաղղ. 87 . 12
Բօլ 89 . 15
Գրքմից 51 . 21
Ճերմակ մեծիտ տարբ. 101 . 25
Հինգնոց 102 . 25
Մեթալիք 102 . 20
Պղինձ 119 . 30

Հետևեալ գրքերը Ռուսաստանէ
ղրկուած է մեզ , և կը ծախուին . մեր
գրատան մէջ որ 'ի Չագմագճըլար փո-
ղոց Յ. Գալաֆեան Նղրարց քով :

ՂՐՇ
1 Յուդայի գրադարանին իշխանայ 40
3 Պատմութիւն Լաղարեան տոհմի . 20
4 Հանդէսնոր հայախօսութեան Ա. հ 26
5 Բերականութիւն Չամչեան հմուտ 20
6 Բաղդատութիւն Մովսէսի Խորե-
նացոյ 15
7 Վայելադրութիւն հիկնի . լեզուի 9
8 Էփիմէրտէ 20
9 Պղնձէ քաղաքի պատմութիւն . 10
10 Լեւոնի վիշտ . բանաստեղծութ . 20
11 Պատմ. Հայոց ազգի Արտիւսանի . 20
12 Յարութիւն և Մանուէլի վիպաս . 15
13 Ամբաստ պատմագիր 6
15 Պատմութիւն Օրբէլեանց 3
16 Պատմ. Յովհաննէս կաթողիկոսի 20
17 Ղաղար փարպեցու թուղթ . . . 6
18 Երգք Օրբէլեան վրժպտ . Պատկանեն 8
20 Ճանապարհորդութիւն Ս. Եպիս-
կոպոսի . հատոր 25
21 Կոմսուհին Ուրսուլայ 4
22 Ալօթ աղիքը Շահնաթնեանի . 4
23 Պատմ. մենաստանին 'ի Շիրակ . 5
24 Սէր կամ մահ 6
25 Դաւալ զաղ 3
26 Դիշերուան սարը խեր է 3
27 Ես էլ քեզ մոցիլըութիւն 3
28 Ընթերցարան 6
29 Հայոց ազգի այժմեան վիճակը . 6
31 Կերակուր մարքոյ 6
32 Վիպասանութիւն զերկնային շարժ-
մանց 6
33 Յիշատակարան Յովհաննու Լա-
ղարեանց 6
35 Թիֆլիզու օգը և ջուրը առողջու-
թեան կողմից 2
37 Գաղտնիք ինկվիզիցիայի 3 հատոր 26
38 Ինկվիզիցիայ 'ի Գալլուայէ . . . 15
39 Նոր քնար Ա. հատոր 3

40 " " Բ 3
41 " " Ե 3
Վերոյիշեալ գրոց խիստ նուազ
թուով եկած ըլլալը ծանուցանելով
Արգոյ հասարակութեան խնդրեմք որ
աճապարեն գնել , նաև սպառածնե-
րուն անունն օրուան հրատարակմանէ
պիտի շնչենք : Գրաւաճառ
ՅՈՎԱՆՓ ԴԱՎԱՅԵԱՂ

ԽԱՍԳԻՂԻ ՔՆԱՇՐՁԻԿԸ

Կ Ա Մ
ՍԻՐՈՅ ԶՈՀԸ
Աշխատասիրեաց
Տ . Գ . ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ՏԵՏՐ Պ .

Խաղաղիւղի մէջ տեղի ունեցած սոյն
հետաքրքրաշարժ իրական դէպքը թա-
ղեցուց մեծագոյն մասին խնդրանքը
այս անգամ տետր առ տետր հրատա-
րակուիլ սկսած է : Քաջայայտ ըլլալով
ամեն կարգի ընթերցողաց սոյն վիպա-
սանութեան գոհ լինելէն , գովեստ-
ներ կարգաւոր հարկ չեմք գդար ,
Գին յիշ տետրակի 40 փարայ .
կը ծախուի բոլոր գրաւաճառաց
խանութները և կամուրջի գլխու պա-
րագան :
Խաղաղիւղ . Պ . Մանուկ Թէրզեանի
սրճարանը :

1890 սէնտեմբեր րումի մայիս իկիրմի-
սինտէ եանի աւաֆրակա 1873 հաղի-
րան իպթիսաաթնտա Զարպիսանէի ամի-
րէտէ քուրասը քէչիտէ օլունաճագ
Բումէլի թիմուր Եօլու թահսվիլաթնըն
հիտէի իքրամիէ պիլէթլէրի էմիլիէթլի
շարթլար իլէ պէհէրի պէշ զրշ . սաթը-
լըր Սթանպուլ Քէօթըիւ քարշուսը Եէնի
ճամի գաբուսու նումէրօ 75 մաղաղա-
մալ քէզա Բումէլի թիմուր Եօլու թահ-
վիլաթընըն պիլէթնի վէ իքրիմի թէր-
թիպլէրի վէ Սաքսօնուն 84 ճի թէր-
թիպլի իլէ Պուքըշ շէհրինին 20 ֆը-
րանքըք պիլէթլէրի վէ սայիր հէր
նէվի Էվրօքա սէհիմլէրի սաթըլըր :
Զիքը օլունան պիլէթ վէ քուրօն-
լէրինտէն ֆիրուլթ իտէն օլուր իսէ
մինասիպ պիր սքօնթօ իլէ սաթըն ա-
ընըր : Դուկաս Յ . Երկանեան

ԺԱԳ ԱԼԵՔՏԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԷՃՁԱԽԱՆԻՒՎԷ ՏԷՐՕ-
ԶԻԹՕՍՈՒ
ՄԹԱՆՊՈԼ ԵՆԵՒ ԶԱՄԻ ՏԷՐՈՒՆԵՆՏԷ
ՆՈՒՄԷՐՕ 16
Կերէք մէզքիւր մաղաղատա այրը-
ճա պիր տէ Եէնի էճաղաանէ քիւշատ
վէ թախտի իլէ թաղէլիլի վէ Եհվէն-
իլի ճիհէթլէ միւշթէրլէրինի խօշնուտ

Իտէճէք սուրէթտէ հէր նէվի էճաղաղ
սաթըլմագտա իսէ , կերէք քէրէքէն
թէ , վէ կերէք Եէքիւն օլարագ , հէմ
պահաճա էհվէն , վէ հէմ ալա հիլի-
իլի օլմագ շարթը իլէ , աթիտէքի էճ .
զալար ֆիրուլթ օլունմագտա տըր :

Զէլիք շուրուպլարը էնվայի թիւր-
լիսի , քէզալիք շէլիլի շարապլար ,
պալըք Եաղլարը , իքսիրլէր , մատէն
օլարը , գընագընա շարապլարը քեաֆ-
ֆէսի շէլիլի օլմագ գալիլիլէ , միտէյէ
գովվէթ վէրիճի Գագաօ գահվէսի ,
ալեա չիգօլաթալար , հէր նէվի Պօրտօ
շարապլարը , մատէն սուլարը , վէ հի
պիր հիլլէսի օլմայան պիլինճի պալըք
Եաղլարը , քէզալիք գօգուլու էշալար
գապըգ պաղլարը , գօրսէ , քէչի մէմէ-
սի , թէնգըլէլէր , աիլիւ աիլիլի
պաղլար , վէ հէր աիլիլի գարը վէ էր-
քէք խաթալըգլարը իչին հէր նէվի է-
լաթլար , ամէրիգան կէվրէյի հէր ճինս-
տէս գըլէ իլէ վէ դուլու իլէ պուլուն-
տուղու վէ սայրը աիլիքքեանլարտան
էհվէն ֆիլաթ իլէ սաթըլըրը իլան օ .
լունուր ,

Քէզալիք էօքսիւրիւկ իչին Եէնի իհ-
տաս օլունմուշ օլան շուրուպլարտան
մատտա քէք չօգ բրօլալար իլէ ֆայտա-
լը օլտուլու թասաիդ օլունմուշ , կերէք
Աթիթանէտէ պուլունան էճաղաղարա ,
վէ տաղլարտա պուլունան էճաղաղ վէ
հէքիմլէրէ շայէթ էհվէն ֆիլաթլէ սա-
թըլմագտա տըր :

Պու տէ Զա Միլանստան Եէնի իճատ
օլունմուշ սօթթաթօսուղ սըթմա հապը
գուլթուսու 12 զշ . սաթըլըր :

Սաչ վէ սաղալ պօյասը Սմէրիգա-
նըն վէ Ֆրանսանըն պիլինճի ճիսլէրին-
տէն , Բիրէ վէ թահթա քէհվէսի իչին թօղ
հալիսի պուլունուր . վէ Էիքսիր տէ
օգգա թաալիր օլունան Եէնի իլթաղ
օլմա իլէն միտէյէ վէ վուճուտէ շայէթ
գուլվէթ վէրիճի մէզքիւր մաղաղատա
սաթըլմագտա տըր :

Մէզքիւր քեաֆֆէյի ֆիրուլթ
լունան էճաղաղ վէ ալաթլար , կերէք
Լօնտրանըն էն մէշհուր ֆապրիգալա-
ընտան , վէ կերէք Պէրլինտէ , Միլան-
տա , վիէննտա , ֆարիստէ վէ իթալ-
եատա պուլունան մէշհուր ֆապրիգա-

ՏԷՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՕԳՍԷՆ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Օ . ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ
ԵՈՒՍՈՑԵԱՆ ԽԱՆ
ՎԵՐԻ ՅԱՐԿ ԹԻԻ-7